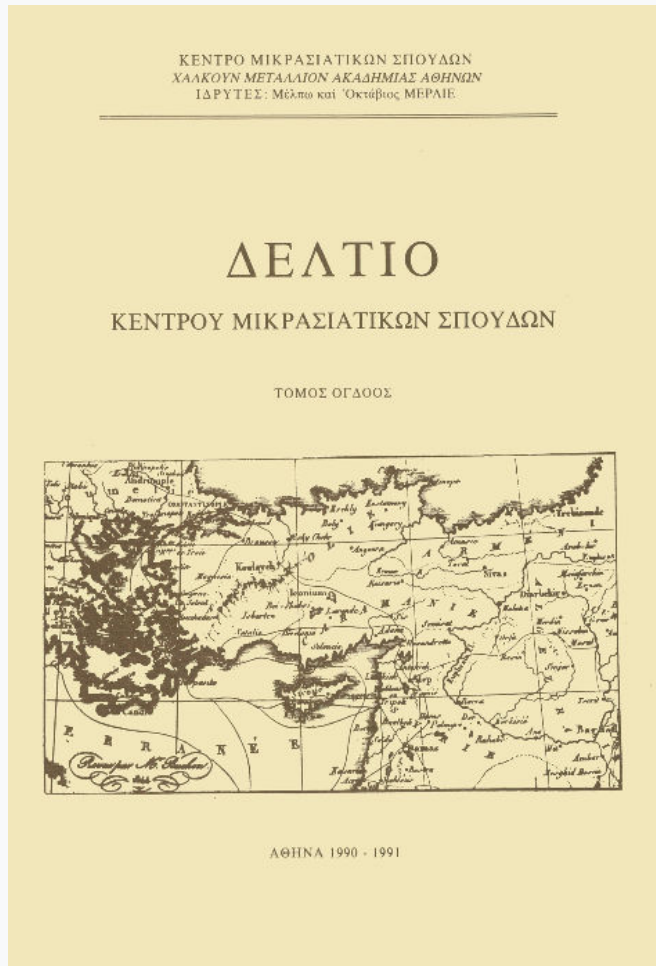

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 8 (1990)

Αναστάσιος Κ. Ιορδάνογλου, Το Εθνικό Ιωακείμειον Παρθεναγωγείον Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988

Σταύρος Θ. Ανεσιτίδης

doi: [10.12681/deltiokms.245](https://doi.org/10.12681/deltiokms.245)

Copyright © 2015, Σταύρος Θ. Ανεσιτίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ανεσιτίδης Σ. Θ. (1990). Αναστάσιος Κ. Ιορδάνογλου, Το Εθνικό Ιωακείμειον Παρθεναγωγείον Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 8, 273-277. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.245>

ἐπιλογή τῶν πινάκων εἶναι συχνά πολὺ ἄνιση: ὁ Βασ. Γούτας λ.χ. ἀντιπροσωπεύεται μὲ 4 πίνακες, ὁ Πίνδαρος Πλατωνίδης μὲ 14, ἀλλὰ μὲ κανέναν οἱ ἐνδιαφέροντες ἀγιογράφοι Θεόδωρος Βασιλειάδης, Θεόδ. Ράλλης ἢ ὁ Ἀργύρης Στυλιανίδης. Γνωρίζω ὅμως ὅτι εἶναι ἀμέτοχοι τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν ἀνισότητα αὐτὴ τόσο ὁ συγγραφέας, ὅσο καὶ ὁ ἐκδότης — ἅς ὄνεται ἡ «κακία τῶν καίρων». Σὲ αὐτὴν, ὑποπτεύομαι, ὀφείλεται καὶ ἡ ἔλλειψη ἀναγραφῆς τόπου φύλαξης ὄλων τῶν ἀπεικονιζομένων ἔργων στὸ σχετικὸ κατάλογο (σ. 259 κ.ἐξ.).

Ἐλπίζω νὰ μὴ μακρηγόρησα ἀνώφελα γιὰ ἓνα *opus vitae*, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ τελευταία λέξη ἀνήκει στὸν ἔπαινο καὶ τὸ ἐγκώμιο, τόσο γιὰ τὸν ἀκαταπόνητο ἱεράρχη, ὅσο καὶ γιὰ τὸν ρέκτη ἐκδότη. Ἄς ἀναλογιστοῦμε μόνο τί μὸχθος χρειάστηκε γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο, κυριολεκτικά, τὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς 155 καλλιτέχνες, τί σημαίνει τέτοια ἐργασία στὸ ἀκατάπαυστα χεμαζόμενο περιβάλλον τῆς ἐν αἰχμαλωσίᾳ Μεγάλης Ἐκκλησίας, πόσα ταξίδια καὶ ξενύχτια ἀπαιτήθηκαν γιὰ νὰ ἔλθει εἰς πέρας ἓνα «πάρρηγο» σὰ ποιμαντικά καὶ λοιπὰ καθήκοντα ἐνὸς ἀνωτάτου ἱερωμένου· τέλος, τί σημαίνει νὰ διακινδυνεύσεις σημαντικὰ χρηματικὰ κεφάλαια σὲ ἐποχὲς στενότητος γιὰ ἔργα «οὐχὶ παραδεδεγμένης χρησιμότητος» γιὰ τὴν τεχνοκρατικὴ ἐποχὴ μας, κατὰ τὴν εἰρωνικὴ, πάντα ἐπίκαιρη ρήση τοῦ Γέροντα Σκιαθίτη.

Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ χαροῦμε γρήγορα, βελτιωμένη, διορθωμένη καὶ ἐπαυξημένη, τὴ δεύτερη ἐκδοσὴ ἐνὸς ἔργου, ποὺ εἶναι προσφορὰ μνημειακὴ (μὲ τὴ διπλὴ ἔκδοσιν τοῦ ὄρου) γιὰ τίς πάντα ζωντανὲς μέσα μας πέραν τοῦ Αἰγαίου Πατρίδες.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δρ. Φ.

Ἀναστάσιος Κ. Ἰορδάνογλου, *Τὸ Ἐθνικὸν Ἰωακείμιον Παρθεναγωγεῖον Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988*, Θεσσαλονίκη: Ἱδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, 1989, σσ. 301.

Ὁ Πολύευκτος [Φινφίνης] Γερμανίας, ὑπηρετῶν τὸ 1958 ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος Τροπαίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ἔγραφε στὸ *Λεύκωμα 75ετηρίδος Ἰωακείμιου Παρθεναγωγεῖου*, Ἰστανμπούλ, 1958, σ. 48: «Θυμᾶμαι τὸν λόφο ὅπου ἐδέσποζεν ἡ Μεγάλὴ Σχολὴ μαζὶ μὲ τὸ Ἰωακείμιον. Ἡ ἐλπίδα εἶχεν ἀγκαλιάσει μὲ τὸ φασμαγορικὸ φωτοστέφανο τῆς τὰ δύο αὐτὰ πνευματικὰ ἐργαστήρια ποὺ τροφοδοτοῦσαν μὲ νέας δυνάμεις τὴν ὀρθόδοξον οἰκογένειαν καὶ τὴν πίστιν τῶν βλαστῶν τῆς σύγχρονης γενεᾶς. Παράδοσις καὶ μέλλον ἐκεῖ συναντήθηκαν ἐγκάρδια

καί με τὴν οἰκειότητά τους ἔκαναν νὰ λειτουργήσῃ περὶ δυνατὸς ὁ τρυφερὸς παλμὸς τῶν νεωτέρων μέσα στὰς εὐθύνas. Τὸ Ἰωακείμιο δὲν εἶναι ἕνα ὀποιοδήποτε σχολεῖο. Ἐκεῖ ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστικῶν τῆς μαθήσεως γίνεται μυσταγωγία... Ἐκεῖ συναντῶνται οὐρανὸς καὶ γῆ μαζί. Οὐρανὸς ποὺ δίνει τὸν ἀνοιχτὸ ὄριζοντα γιὰ ν' ἀναπνεύσῃ ἐλεύθερα τὸ ἰδανικὸ, ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ σεμνότης, μέσα στὰ συγχρονισμένα πλαίσια τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς κόρης, τῆς μάνας, τῆς ξεχωριστῆς ἐκεῖνης ὀντότητος ποὺ μετὰ τὸ ἔργον, τὴν προσφορὰ εἰς τὸ αἶσθημά της παίρνει εἰδικὴ θέσι στὴν ζωή.» Ἐμελλε αὐτὸ τὸ «Ἐθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον» τὸ ὁποῖο συστάθηκε «διὰ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἑλληνοπρεπὴ μὀρφωσιν τῆς θηλείας νεότητος καὶ τὸν κατάρτισμόν διδασκαλισσῶν» νὰ διακόψῃ μίαν ἑκατονταετηρίδα καὶ πλέον λειτουργία, τὸ 1988, ἔλλειψι μαθητῶν καὶ διδασκτικῶν προσωπικῶν. Τὰ αἴτια τῆς θλιβερῆς αὐτῆς καταλήξεως — ἄς θυμηθοῦμε καὶ τὸ κλεισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ Κυβέρνηση τὸ 1971 — εἶναι πολλαπλά, συσχετίζονται μετὰ σημαντικὰς κατηγορίες ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων καὶ δὲν ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τοῦ παρόντος σημειώματος. Ἀναφέρω ἀπλῶς ὅτι λειτουργοῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος στὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ἡ ὁποία μετὰ ἀπὸ τὸ κλεισμοῦ τοῦ Ἰωακείμιου ὑποχρεώθηκε νὰ δεχθῆ καὶ μαθήτριες, τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον (1850), τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον (1875) καὶ τὸ Ζωγράφειον Ἀρρεναγωγεῖον (1883), μετὰ γενικὸ σύνολον 200 μαθητῶν περίπου. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ «Ἰωακείμιου» συνεχίζονται πλέον μέσω τοῦ «Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἰωακείμιου» Κωνσταντινουπόλεως (1947) καὶ τοῦ «Συνδέσμου Ἰωακείμιᾶδων Ἀθηνῶν» (1982), οἱ ὁποῖοι ἀποσκοποῦν στὴν καλλιέργεια τῆς στενότερης πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν Ἰωακείμιᾶδων, στὴν ὕλική ἐνίσχυση τῶν Ἰωακείμιᾶδων ποὺ ἀδυνατοῦν νὰ ἐργαστοῦν καὶ στεροῦνται ἄλλων πόρων καὶ στὴν ἠθικὴ καὶ ὕλική ὑποστήριξιν ἀπόρων σπουδαστριῶν καὶ τὴν παροχὴ ὑποτροφιῶν.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἀναστασίου Ἰορδάνογλου, τὸ ὁποῖο μετὰ ἀρκετὴ ἐπιμέλεια συμπεριέλαβε στὴν σειρὰ τῶν ἐκδόσεών του τὸ ΙΜΧΑ, ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε κεφάλαια, ἕνα ἐπίμετρο καὶ ἕνα παράρτημα. Σημειῶνω ὅτι ὁ μελετητῆς ἀναφέρει ὅτι αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη τῆς συγγραφῆς του ὅταν, τὸ 1986, πληροφορήθηκε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ κλείσῃ ἡ Σχολή (σ. 17).

Κεφάλαιον Α'. Ἰδρυση καὶ τοποθεσία τοῦ Ἰωακείμιου Παρθεναγωγείου:

Γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ παρθεναγωγείου ὁ Οἰκουμηνικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Β' [Κοκκῶδης] διέθεσε τὰ δύο οἰκόπεδά του στὰ ὑψόμενα τοῦ Φαναρίου, κοντὰ στὸν βυζαντινὸ ναὸ τῆς Παναγίας Μουχλίου καὶ τὴν Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ὅπου καὶ ὑπῆρχε ἡ κατοικία του. Ἡ κατάθεση τοῦ θεμελίου λίθου πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν διάδοχόν του, Ἰωακείμ τὸν Γ', τὸν Μάιον τοῦ 1879 καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία «Ἰωακείμιον», λόγῳ τοῦ ἱδρυτῆ του, ἐγκαινιάστηκε ἐπίσης ἀπὸ τὸν Ἰωακείμ Γ', στίς 19 Σεπτεμβρίου 1882. Συμπληρωματικῶς ἀναφέρω ὅτι ὁ κλεινὸς αὐτὸς Πατρι-

άρχης ἐγκαινίασε στις 12 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, στὸν λόφο ἐκεῖνο τοῦ Φαναρίου, τὸ μεγαλοπρεπὲς διδακτήριο τῆς Μεγάλης Σχολῆς.

Κεφάλαιο Β΄. Διοικητικὴ ὀργάνωση καὶ οἰκονομικὰ τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Τὸ παρθεναγωγεῖο τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐποπτεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ διοικεῖτο ἀπὸ ἐπταμελὴ ἐφορία τῆς ὁποίας προέδρευε συνοδικὸς ἀρχιερέας, ὁ ὁποῖος ἐκλέγετο ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο. Τὸ 1887 ἀποφασίστηκε νὰ ἀποτελεῖ διαρκὲς μέλος τῆς ἐφορίας ἓνα ἀπὸ τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ Διαρκοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ὥστε ἡ Σύνοδος καὶ τὸ Συμβούλιο νὰ ἐνημερώνονται ἄμεσα γιὰ τὰ τῆς Σχολῆς. Ἡ ἐφορία τοῦ παρθεναγωγείου εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προτείνει στὸ Συμβούλιο τὰ ὑποψήφια πρόσωπα γιὰ διδασκαλία, κατόπιν γνωμοδοτήσεως τῆς διευθύντριας καὶ τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου. Ὁ διορισμὸς τῶν καθηγητῶν γινόταν ἀπὸ τὸ Συμβούλιο μὲ τὴν ἐγκριση τοῦ Πατριάρχου. Μετὰ ἀπὸ τὴν συνθήκη τῆς Λωζάνης, ὅποτε καταργεῖται τὸ ΔΕΜΣ καὶ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν Μεγάλη Ἐκκλησία τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς στὴν διοίκηση τῶν σχολῶν, τὴν διαχείριση τοῦ Ἰωακειμείου καὶ τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Πόλης ἀναλαμβάνουν ἀποκλειστικῶς οἱ λαϊκοί. Τὸ Παρθεναγωγεῖο συμπεριλήφθηκε στὰ «Μείζονα Ἰδρύματα» τῆς Ὁμογενείας (Νοσοκομεῖον Βαλουκλή, Ὁρφανοτροφεῖον Πριγκίπου, Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, Ἰωακειμειον Παρθεναγωγείον καὶ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον). Ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῆς ἐφορίας τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν γινόταν μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἐνοριῶν τῆς Πόλης. Τὸ Ἰωακειμειο ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη ἰδρύσεώς του συνάντησε σοβαρότατες οἰκονομικὲς δυσκολίες. Πάντοτε ὁ προϋπολογισμὸς του ὑπῆρξε ἐλλειμματικὸς παρὰ τὴν μέρημα ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὶς γενναιοδωρὲς συνδρομὲς ἐπιφανῶν ὁμογενῶν ὅπως ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, ὁ Ἀνδρέας Συγγρός, ὁ Παῦλος Στεφάνοβικ Σκυλίτσης, ὁ Γεώργιος Ζαφειρόπουλος, ὁ Δημήτριος Μεζίκης κ.ά. Ὡς αἷτια αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας θὰ πρέπει κυρίως νὰ θεωρηθοῦν, τὰ χαμηλά, σὲ σχέση μὲ τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια, δίδακτρα τὰ ὁποῖα εἰσέπραττε, ἢ δωρεὰν ἐγγραφή πολλῶν ἀπόρων μαθητριῶν καὶ ἡ αὐξηση τῶν λειτουργικῶν ἐξόδων λόγω ὑπεραριθμῶν μαθητριῶν. Θὰ πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι σημαντικὸ βῆρος τῶν κατὰ καιροὺς οἰκονομικῶν κρίσεων ἐπωμίστηκε τὸ ἐκάστοτε διδακτικὸ προσωπικὸ τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖο συνέχιζε τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἀποστολὴ χωρὶς νὰ εἰσπράττει συχνὰ καὶ γιὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα τὸν μισθὸ του.

Κεφάλαιο Γ΄. Λειτουργία τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Βάσει τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Παρθεναγωγείου (1888), ἡ διευθύντρια ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπόφοιτος διδασκαλείου μὲ διδασκαλικὴ πείρα τουλάχιστον δέκα ἐτῶν. Ἐκλεγόταν ἀπὸ τὴν ἐφορία τῆς Σχολῆς καὶ ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀκριβὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κανονισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ τὴν παύση, ἐκ μέρους τοῦ τουρκικοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ Δημητρίου Παντελάρα (1972), τὸ παρθεναγωγεῖο ἔως τὴν διακοπὴ τῆς λειτουργίας του τελοῦσε ὑπὸ τὴν διευ-

θηση Τούρκου εκπαιδευτικοῦ. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τοῦ Ἰωακειμείου ἀνῆκαν ταυτοχρόνως καὶ στὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τῆς Μεγάλης Σχολῆς. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπὸ τίς τουρκικὲς ἀρχὲς τοῦ διορισμοῦ νέων ὁμογενῶν καθηγητῶν σὲ κενὲς ὀργανικὲς θέσεις καὶ τῆς μεταθέσεώς τους σὲ ἄλλες σχολές, μειώθηκε αἰσθητὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν εκπαιδευτικῶν τοῦ ἰδρύματος. Τὴν ἔλλειψη αὐτὴ κάλυψαν, ὄχι πάντοτε ἐπαρκῶς, μετακλητοὶ καθηγητὲς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ Ἰωακειμιο δίδαξαν καὶ διαπρεπεῖς ἱεράρχες ὅπως ὁ Τριτεῦον Βενιαμὶν Κυριακός, μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (1935-1946), ὁ πατριαρχικὸς διάκονος Ἀθιναγόρας, μετέπειτα μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν (1925-1942), ὁ Τριτεῦον Εἰρηναῖος [Παπαμιχαήλ], μετέπειτα μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας (1926-1963), ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου Ἰάκωβος [Στεφανίδης] (1950-1965) καὶ ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος Αἰμιλιανὸς [Ζαχαρόπουλος], νῦν μητροπολίτης Κῶου. Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων συντάσσει ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία διοριζόταν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Ἡ διδακτέα ὕλη ἦταν ἀνάλογη αὐτῆς τῆς Μεγάλης Σχολῆς μὲ τὴν προσθήκη ὀρισμένων τεχνικῶν μαθημάτων. Βάσει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης, στὸ Ἰωακειμιο, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Πόλης, ἐπιβλήθηκε ἡ διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσας. Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὰ τουρκικὰ μαθήματα ἀρχισαν νὰ καταλαμβάνουν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος στὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα εἰς βᾶρος πάντοτε τῶν ἑλληνικῶν. Ἡ μαθητικὴ βιβλιοθήκη τοῦ ἰδρύματος, βάσει τῆς τελευταίας καταγραφῆς, περιεῖχε 1.304 τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 720 ἦταν στὴν τουρκικὴ καὶ οἱ ὑπόλοιποι στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Τὸ τουρκικὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ἀναγνώρισε τὸ Ἰωακειμιο ἀρχικῶς ὡς λύκειο ἐνῶ στὴν συνέχεια ὡς δευτεροβάθμιο σχολεῖο. Ἡ πλήρης ἰσοτιμία τοῦ διπλώματός του μὲ αὐτὰ τῶν κρατικῶν λυκείων ἐπῆλθε γύρω στὰ 1950.

Κεφάλαιο Δ΄. Ἰδρυτὴς καὶ συντελεστὲς λειτουργίας τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Παρατίθεται βιογραφικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν Πατριάρχη Ἰωακεῖμ Β΄, σημειώματα γιὰ τοὺς εὐεργέτες, τοὺς διευθυντές, τοὺς Ἑλλήνες καθηγητὲς, διδασκάλους καὶ νηπιαγωγὸς καθὼς καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους καὶ ξένους καθηγητὲς καὶ κατάλογος τῶν ἐφόρων τῆς Σχολῆς.

Κεφάλαιο Ε΄. Ἰωακειμειάδες:

1. Ὀνομαστικὸς κατάλογος τελειοφοίτων.
2. Περιγραφή τῆς τελετῆς ἀπονομῆς ἀπολυτηρίων στὶς τελειόφοιτες τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1900-1901.
3. Κατάλογος ἀποφοίτων τοῦ Ἰωακειμείου ποὺ ἐργάστηκαν στὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν Η.Π.Α. (1933) καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1939, 1958).
4. Κατάλογος γραμματέων-ἐπιμελητριῶν τῆς Σχολῆς.
5. Κατάλογος Ἰωακειμειᾶδων ἀποφοίτων ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων σχολῶν.

Ἐπίμετρο:

«Μουχλιό», ποίημα τοῦ νῦν μητροπολίτου Πέργης Εὐαγγέλου [Γαλάνη].

